

Asia: VN/25975/2021

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta laiksi potilasasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista

Lausunnonantajan lausunto

- 1. Edistääkö hallituksen esitysluonnos nykyistä paremmin potilaan sekä sosiaalihuollon ja varhaiskasvatuksen asiakkaan oikeuksien ja oikeusturvan toteutumista?**

-

- 2. Onko potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien toiminta tarkoituksenmukaista järjestää jatkossa pääasiassa hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän järjestämänä? (2 ja 3 §)**

-

- 3. Onko potilasasiavastaavien toiminta tarkoituksenmukaista järjestää jatkossa erikseen**

- a. valtion mielisairaaloissa**
- b. Puolustusvoimien terveydenhuollossa**
- c. Vankiterveydenhuollossa**
- d. Työterveyslaitoksessa? (4 §)**

-

- 4. Ovatko potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien riittävyttä ja vastuuhenkilön nimeämistä koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia? (2 § 4 momentti, 4 § 4 momentti)**

-

- 5. Turvaako esitys riittävästi potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien riippumattomuuden ja puolueettomuuden? (2 § 3 momentti, 4 § 3 momentti, 5 §)**

-

6. Onko potilasasiavastaavan, sosiaaliasiavastaavan ja vastuuhenkilön kelpoisuutta koskeva säännös tarkoituksenmukainen? (6 §)

-

7. Onko esityksessä huomioitu asianmukaisesti asiakkaiden kielelliset oikeudet? (7 §)

-

8. Onko potilasasiavastaavan, sosiaaliasiavastaavan ja vastuuhenkilön tehtävät määritelty tarkoituksenmukaisesti? (8 §)

-

9. Ovatko rekisterinpitoa ja henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset asianmukaiset ja tarkoituksenmukaiset? (9 – 12 §)

-

10. Ovatko potilasasiavastaava ja sosiaaliasiavastaava –nimikkeet sopivat potilasasiamiesten ja sosiaaliasiamiesten uusiksi nimikkeiksi?

-

11. Vapaamuotoiset huomiot

Sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteltu hallituksen esitysluonnosta laiksi potilasasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista. Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi. Rikosseuraamuslaitoksen näkemyksen mukaan esitetty vahvistaa ja yhdenmukaistaa potilas- ja sosiaalivastaavien toimintaa ja saavutettavuutta sekä toiminnan paikallista ja valtakunnallista ohjausta.

Kartoituksen mukaan nykyisten potilasasiamiesten toiminta on huonommin organisoitu kuin sosiaaliasiamiesten. Esitysluonnoksessa esitetään, että hyvinvointialueet vastaisivat jatkossa potilas- ja sosiaaliasiavastaavien toiminnan järjestämistä. Valtio järjestäisi potilasasiavastaavien toiminnan mm. Vankiterveydenhuollon järjestämissä terveyden- ja sairaanhoidon palveluissa (4 §). Hyvinvointialue voi tuottaa potilasasiavastaavien toiminnan valtion viranomaisen tai laitoksen puolesta näin sovittaessa.

Esitysluonnoksen mukaan potilasasiavastaavien toiminta on tarkoituksenmukaista jatkossakin säilyttää kyseisissä valtion viranomaisissa ja Työterveyslaitoksella, koska potilasasiavastaavan tehtävän hoitamisessa on hyötyä siitä, että hän tuntee organisaation ja sen tarjoaman hoidon erityiskysymykset. Potilasasiavastaavien palvelujen saavutettavuus matalalla kynnyksellä on myös mahdollista turvata. Toisenlaiselle ratkaisullekin olisi perusteita. Jos esimerkiksi Vankiterveydenhuollon potilasasiavastaavien toiminta järjestettäisiin hyvinvointialueilla, voisi se vähentää Vankiterveydenhuollon palvelujen eriytymistä hyvinvointialueen palveluista sekä mahdollistaa hyvinvointialueen ja valtion palvelujen vertailtavuutta ja hoitojatkumoihin liittyvää tarkastelua.

Esityksessä mainitut valtion viranomaiset eivät kuitenkaan järjestäisi jatkossakaan sosiaaliasiavastaavien toimintaa palveluissaan, vaan hyvinvointialueen sosiaaliasiavastaava neuvoisi valtion ja itsenäisen julkisoikeudellisen yhteisön järjestämiä ja tuottamia sosiaalipalveluja saavia asiakkaita. Näitä sosiaalipalveluja ovat mm. Vankiterveydenhuollossa ja Rikosseuraamuslaitoksessa työskentelevien sosiaalityöntekijöiden palvelut ja Rikosseuraamuslaitoksessa sosiaalipalveluna järjestettävä sosiaalinen kuntoutus. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaiset lastensuojeluyksiköt, Vanajan ja Hämeenlinnan vankilan perheosastot, kuuluvat hyvinvointialueen sosiaaliasiavastaavan tehtävänäalueeseen, sillä hyvinvointialue on näistä palveluista järjestämisvastuussa.

Jatkossa potilasasiavastaavan, sosiaaliasiavastaavan ja toiminnan vastuuhenkilön tehtäviin edellytettäisiin soveltuvaa ylempää korkeakoulututkintoa ja tehtävän edellyttämää tehtäväalan tuntemusta. Potilasasiamiehelle ei ole nykyisin säädetty kelpoisuusvaatimuksia, joten tältä osin tehtävää yhdenmukaistamista pidetään kannatettavana.

Potilasasiamiehillä ei ole tällä hetkellä säädetty sosiaaliasiamiestä vastaavaa velvollisuutta antaa vuosittaista selvitystä potilaiden oikeuksien ja aseman kehityksestä toiminnan järjestäjälle. Raportointivelvollisuuden lisäämistä pidetään kannatettavana. Hyvinvointialueella toiminnan vastuuhenkilö kokoaa yhteisen selvityksen sosiaali- ja potilasasiavastaavan kanssa. Yhteinen selvitys on sosiaali- ja terveyspalvelujen näkökulmasta hyvä, mutta koska selvitys tehdään toiminnan järjestäjille, se jättää valtion palvelut ulkopuolelle. Raportointi on tärkeää sekä potilas- että sosiaaliasiavastaavien toiminnan kehittämiseen, mutta ennen kaikkea se tuottaa tietoa palvelujen kehittämiseen ja asiakkaiden tai potilaiden aseman ja oikeuksien parantamiseen.

Rikosseuraamuslaitos pitää esitettyjä sukupuolineutraaleja nimikkeitä kannatettavina.

Lokasaari Heidi
Rikosseuraamuslaitos